

VÝVOJ HOSPODÁŘSTVÍ

VY_62_INOVACE_FGZSV_PN_13

Sada: Ekonomie

Téma: ČSR 1918-1945

Autor: Mgr. Pavel Peňáz

Předmět: Základy společenských věd

Ročník: 3. ročník

Využití: Prezentace určená pro výklad a opakování

Anotace: Prezentace seznamuje s vývojem ekonomiky v ČSR v období 1918-1945

Gymnázium Vincence Makovského
se sportovními třídami Nové Město na Moravě

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Před vznikem republiky

- území Česka i Slovenska bylo součástí Rakousko-Uherska
- v předvečer války byla monarchie **agrárně-průmyslovým** státem a **středně vyspělou evropskou zemí**
- válka zastihla monarchii **nepřipravenou a nedostatečně vybavenou** surovinami; očekávala se krátká válka
- postupně zaváděno **válečné hospodářství** (přídělový systém, státní zásahy, podřízení hospodářství armádě)
- → na konci války hospodářský kolaps (zhroucení zásobování, nedostatek surovin, inflace) → **rozpad** monarchie

Vznik republiky 1918

- poměrně vyspělá ekonomika (Čechy vyspělejší než Slovensko a Podkarpatská Rus)
- poměrně **industrializovaná země** (25% obyvatelstva a 21% území R-U, ale 60% podíl na průmyslové výrobě a 27% na zemědělské)
- klíčová pozice **zahraničního** (hlavně německého) **kapitálu**, jen 1/3 akciového kapitálu v rukou českých podnikatelů

Základní problémy

- vytvoření **jednotného celního prostoru s vlastní měnou**
- **nedostatek surovin, problém s odbytem** a samotné následky války (hlad, bída, nemoci, stávky, nepokoje...)
-

- **1920:** ministrem financí **Karel Engliš**, který byl odpůrcem deflační politiky - postupný přechod z válečné ekonomiky na tržní systém, orientace na západní ekonomiky, příliv zahraničního kapitálu

konec vlivu R-U:

- **pozemková reforma** (vyvlastnění pozemků a nemovitostí církve a šlechty za náhradu)
- **nostrifikace** (povinnost přenést sídlo na území ČSR) - řada firem raději prodala své podniky levně českým zájemcům
- **protekcionalismus** (vysoká cla a devizové hospodářství - importní a exportní povolení)

Hospodářská politika

- **1919: razantní měnová reforma (Alois Rašín - první československý ministr financí) 1/3 – státní půjčka**
- - cílem bylo odpoutání od inflační rakouské koruny a vytvoření silné a stabilní měny
- - prostředkem mělo být dosažení deflační měnové politiky

- pro uklidnění sociální situace **přijata řada zákonů** (ochrana práce žen a dětí, osmihodinová pracovní doba, státní podpora v nezaměstnanosti...)
- KONJUNKTURA

- **cíl měnové politiky: stabilizace měny - 1929: koruna ukotvena ke zlatu**

Hospodářská a politická krize

- v ČSR propukla později, pokles byl však dlouhodobý a hluboký (ČSR byla jednou z nejpostiženějších zemí)
- zasažen průmysl a zemědělství, ale především **export** (HDP ze 30% v 1929 na 11% v 1933)
- problémy také způsobilo dlouhé setrvání na zlatém standartu
- ČSR jednou z mála zemí (Francie, Španělsko), které nedosáhli do r. 1937 předkrizové úrovně HDP

Mnichovská dohoda (29.9.1938) - tehdejší vláda se tomuto diktátu podřídila

- → ztráta nově budované soustavy pevností, 60% výrobní kapacity průmyslu, 35% orné půdy, 30% území
- → přetrhání ekonomických a dopravních vazeb (především železnice)

Protektorát

- konfiskace majetku a půdy, drancování zlatých rezerv
- v oběhu jak koruna, tak říšská marka
- proces germanizace, nasazování na nucené práce v Říši, dosazování Němců do vedoucích pozic
- zpočátku formální česká vláda, ale většina rozhodnutí činěna Němci (především protektorem)
- → po atentátu na protektora **R. Heydricha** utužení německé nadvlády

- stanoven směnný poměr měn (10:1), **silně podhodnocena koruna**, což vedlo k **exportu do Říše**
- **Národní banka** nesměla marky emitovat, vyměňovala je za koruny a marky vracela do Berlína bez protihodnoty
- **pohledávky vůči Německé říšské bance** na konci 1944 dosáhly 59,7 mld. korun, což byla přímá inflační emise a prakticky nedobytná pohledávka za Německem

• Ekonomická situace

- soukromé vlastnictví bylo omezeno, ale podniky většinou zůstali v rukou soukromníků
- podnikům byly určovány výrobní a odbytní programy přes ústředí odvětvových svazů
- důsledkem byl růst velikosti podniků a zmenšování jejich počtu
- usměrňování cen, regulace mezd, pracovní povinnost, zákaz stávek, přidělový systém (vznik černého trhu)
- přímo řízený i zahraniční trh, rozpočet byl trvale deficitní (odvody do Německa)
- fiskální politika také podléhala německým potřebám
- německá okupace vedla k exploataci (vykořisťování) země, militarizaci a národnostnímu útlaku
- poválečný odhad materiálních ztrát v průběhu okupace dosáhl 429,7 mld. Kč

Zdroje

kol.: Společenské vědy pro střední školy, 3. díl. Didaktis 2011

kol.: Ekonomika pro střední školy – úvod. Didaktis 2013

Švarcová J. a kol.: EKONOMIE. CEED 2007

Obr. Kliparty MS Office